

Allmänt bindande kollektivavtal diskriminerar grovt oorganiserade företag

Finland lyfts ofta fram som ett modelland avseende respekt för och iakttagande av rättsstatsprincip, avtalsfrihet, likställighet och jämlikhet. I många avseenden är Finland också en fin förebild för världen. Ändå verkar finländska beslutsfattare acceptera att avtalsfrihet, likställighet och jämlikhet inte förverkligas på arbetsmarknaden. Det allmänt bindande kollektivavtalssystemet som i Finland varit i kraft sedan 1970-talet har tydligen effektivt hamrats in i folks medvetande. Att systemet diskriminerar oorganiserade företag på ett helt obegripligt sätt verkar inte vara något problem.

Ett allmänt bindande kollektivavtal innebär att ett företag som inte hör till arbetsgivarförbundet (en så kallad oorganiserad arbetsgivare) ska iaktta de bestämmelser som avtalats i ett riksomfattande kollektivavtal representativt för branschen i fråga. Ett sådant allmänt bindande kollektivavtal anses till exempel (i alla fall ännu) kollektivavtalet för anställda inom bageribranschen vara.

Idén med allmänt bindande kollektivavtal är i sig begriplig eftersom tanken är att företag inom samma bransch ska konkurrera med samma spelregler. Ett allmänt bindande kollektivavtalssystem bryter dock mot avtalsrättens allmänna principer eftersom ett oorganiserat företag måste följa sådana avtal och villkor som man inte varit med om att utforma.

Det som är mest upprörande med systemet är dock att oorganiserade företag hamnar i en sämre ställning än organiserade eftersom oorganiserade inte får följa kollektivavtalsbestämmelser som rör lokala avtal. I praktiken betyder detta att endast arbetsgivare som hör till arbetsgivarförbundet kan ingå lokala avtal med förtroendeman och/eller anställda. En oorganiserad arbetsgivare måste tillämpa bestämmelserna i ett allmänt bindande kollektivavtal som sådana, det vill säga utan möjlighet till lokal överenskommelse. Om inte detta är diskriminerande och osakligt – vad är det då? Eller är det verk-

ligen så att det finländska samhället anser att det är rättvist och rimligt att företag får åsidosättas om dessa inte förstår att ansluta sig till arbetsgivarförbundet? Hur går denna attityd ihop med den föreningsfrihet som även nämns i Finlands grundlag? På inget sätt!

Att sådan diskriminering mot finländska företagare tillåts visar tydligen vilken maktposition fackföreningsrörelsen i Finland har. Facket betonar i många olika sammanhang jämlikt bemötande och jämställdhet, men i denna fråga behöver sådana värden inte uppnås. Enligt fackföreningsrörelsen förverkligas jämlikhet och jämställdhet då alla sektorer hör till ett fackförbund. En sådan syn avslöjar en egoistisk inställning som baseras på ren maktpolitik.

Ett allmänt känt faktum är att de största medlemsföretagen i arbetsgivarförbundet beslutar om vilka avtal deras förbund slutligen undertecknar med arbetstagarförbundet. Det finländska arbetsmarknadssystemet möjliggör att kollektivavtalsbestämmelser avsiktligt kan utformas så att de bara gynnar företag som hör till förbundet. Systemet möjliggör även att löner och andra villkor kan formuleras så att företag i en svagare ekonomisk ställning kan försöka manövreras ut från markna-

den. Detta kan till exempel gälla när man avtalar om överdimensionerade löneförhöjningar.

Det är självklart så att man genom avtal som ingås mellan arbetsgivar- och arbetstagarförbund, det vill säga kartellbestämmelser, å ena sidan begränsar konkurrensen mellan företag och å andra sidan missgynnar de företag som inte hör till ett arbetsgivarförbund. Det här är ett faktum som man i Finland omöjligt kan medge. Därför är det bra att tankesmedjan Libera har lämnat in en klagan till EU-kommissionen. För finländska politikerna och riksdagsledamöternas del är det däremot rent av skamligt att man inte med inhemska krafter klarar av att eliminera diskriminering, utan behöver hjälp från EU.

Denna ledare vill lyfta fram verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora oorganiserade företag. Syftet är inte att vara emot facket även om fackföreningsrörelsen säkert vill tolka det så. Facket har en viktig roll i det finländska samhället. Men fackföreningsrörelsen kan inte vara en "stat i staten" som tillämpar slutligt beslutsfattande i frågor som anses viktiga för facket.

Mika Väyrynen

Ps. Till sist en påminnelse om vad som står i 36 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (rättshandlingslagen): "är villkor i rättshandling oskäligt eller skulle dess tillämpning leda till oskälighet, kan villkoret antingen jämkas eller lämnas utan avseende". Om kollektivavtalet innehåller bestämmelser som missgynnar oorganiserade företag föreställer man sig att bestämmelserna i enlighet med rättshandlingslagen automatiskt skulle vara orimliga. I till exempel kollektivavtalet som berör bagerianställda finns det bestämmelser som skulle leda till orimlighet om de tillämpades, i alla fall vad gäller oorganiserade företag som inte hör till fackförbundet.